

Eddig még senki sem tudta leírni az öngyilkosság pszichológiáját úgy, ahogy az a valóságban létezik. Valószínűleg azért, mert az öngyilkosok nem szeretik eléggé önmagukat, vagy mert nincs bennük elég pszichológiai érdeklődés önmaguk iránt. Utolsó levelemben, melyet neked küldök el, világosan szeretném megmagyarázni ezt a lelkiállapotot. Persze főleg neked jobb, ha nem magyarázom öngyilkosságom okait. Regnier az egyik elbeszélésében

Akutagava Rjúnoszuke 3

LEVÉL BARÁTOMNAK

(Végrendelet)

egy öngyilkosról ír. Ebben a műben a főhős maga se tudja, miért lesz öngyilkos. Az újságok harmadik hasábjain olvashatsz arról, hogy az öngyilkosságnak egészen különféle okai lehetnek: életvitellel kapcsolatos gondok, beteges fájdalmak vagy lelki szenvedések. De tapasztalatból tudom, hogy mindez távolról sem meríti ki az összes motivációt. Annál is inkább, mert ezek az okok jelentik azt az utat, amely a mostani indítékhoz vezet. Az öngyilkos, Regnier művében legtöbbször maga sem tudja, miért vet véget az életének. Az öngyilkosság bonyolult összetevőkből áll, amely viselkedésünket meghatározza. Az én esetemben viszont ez valami megmagyarázhatatlan nyugtalanság. Valami megmagyarázhatatlan nyugtalanság a jövőmmel kapcsolatban. Lehet, hogy nem fogod elhinni, amit mondok? De immár tízéves tapasztalatom a bizonyíték arra, hogy amíg a hozzám közel álló emberek nem kerülnek hasonló helyzetbe, mint amilyenben én vagyok, ezekhez az emberekhez szóló szavaim elszállnak, akár egy dal a szélben. Ezért aztán téged nem ítélek el...

Az utóbbi két évben másra sem tudtam gondolni, csak a halálra. És ebben a zaklatott lelkiállapotban elkezdtem Mainländnert olvasni. Az biztos, hogy Mainländer absztrakt nyelvezettel, ragyogóan ír a halálhoz vezető útról. Én azonban, azt hiszem, ugyanerről sokkal konkrétabban szeretnék írni. A családtagokkal szembeni együttérzés ehhez a szenvedélyes vágyhoz képest semmi. Erre persze te az „inhuman” szót fogod használni. De ha az, amit el akarok követni, embertelenség, akkor én csontjaim velejéig embertelen vagyok.

Mindenekelőtt kötelességemnek érzem, hogy őszintén írjak. (A megmagyarázhatatlan nyugtalanságot a jövőmmel kapcsolatban már analizáltam. *Egy őrült élete* című írásomban ezt lényegileg kimerítettem. Csak a szociális körülményeket, az árnyékként rávetülő feudalizmust, amelyben élek, bizonyos megfontolásból mellőztem. Hogy milyen megfontolásból nem szóltam eddig róla, talán azért, mert mi, mai emberek még most is többé-kevésbé a feudalizmus árnyékában élünk. A szintéren kívül a hátteret,

a megvilágítást, a szereplők viselkedését, elsősorban is a magamét akarom leírni. Ráadásul, ami a szociális körülményeket illeti, nem vagyok biztos abban, hogy vajon elég jól ismerem-e ezeket a szociális körülményeket, amelyben élek.)

4 Hogyan haljak meg kínok nélkül, ez volt az első, amit ki kellett találnom. Természetesen erre az akasztás a legalkalmasabb. De amikor elképzeltem magamat kötélben lógva, tömény undor fogott el az esztétikum miatt. (Emlékszem, egyszer szerelmes lettem egy nőbe és mikor megláttam a suta kézírását, egy pillanat leforgása alatt elmúlt az iránta érzett szerelmem.) A fulladásos halál sem megoldás olyan embernek, aki úszni tud. Annál is inkább, mert a kötél általi halálnál sokkal fájdalmasabb. A gázolás ugyanúgy esztétikai problémát jelent, mint amit az előbb már említettem. Pisztollyal vagy késsel sem tudnék végezni magammal, mert reszket a kezem. Iszonyatos látványt nyújtana, ha egy magas épület tetejéről ugranék le. Ezekből kiindulva végül úgy döntöttem, hogy altatókkal vetek véget az életemnek. A halál így ugyan fájdalmasabb, azonban mégsem olyan elborzasztó látvány, mint az akasztás, ugyanakkor kisebb az újraélesztés veszélye is. Természetesen a gyógyszerek beszerzése nem volt egyszerű feladat a számomra. De miután már eldöntöttem, hogy öngyilkos leszek, megpróbáltam élni minden lehetőséggel, ami a rendelkezésemre állt, hogy a szükséges gyógyszereket beszerezsem. Ugyanakkor igyekeztem minél több toxikológiai ismerethez jutni.

A következő, amin gondolkodtam, az öngyilkosságom helyszíne volt. A családomnak a halálom után az örökséggel kell foglalkoznia. A vagyonom mindössze száz cubo¹ föld, egy ház, írásaim szerzői joga és kétezer jen bankbetétben. Aggaszt, hogy öngyilkosságom miatt a házamat nehéz lesz eladni. Irigylem a burzsoákat, akiknek azért mindig van egy nyaralójuk is. Valószínűleg különösnek tartod majd a szavaimat. Még nekem is kínos volt, amikor az egész az eszembe jutott. Kínosak voltak ezek a gondolatok. De nem történhet másképp! Azt szeretném, hogy a családomon kívül lehetőleg senki más ne lássa a holttestemet.

Bár már kiválasztottam, hogyan fogok meghalni, mégis félig-meddig még maradt bennem ragaszkodás az élethez. Ezért szükségem volt valakire, aki ugródeszkám lesz a halálba repüléshez. (Én nem tekintem az öngyilkosságot bűnnek, ahogy a vörös hajúak gondolják. Közismert, hogy Buddha egyik jövendölésében egyetértett tanítványa öngyilkosságával. Szolgai követői ezt az egyetértést az „elkerülhetetlen” esetben kifejezéssel egészítették ki. De ezek a követők, akik a jövendölést tanulmányozva „elkerülhetetlenségről” szóltak, soha nem voltak olyan rendkívüli, szokatlan körülmények között, amikor a halállal kapcsolatos tragikus döntést meg kell hozni. Mindenki csak „elkerülhetetlen” esetben végez magával. Azoknak, akik eddig

öngyilkosok lettek, elsősorban rengeteg bátorsággal kellett rendelkezniük.) Az ugródeszka szerepét általában nők szokták betölteni. Kleist öngyilkossága előtt sokszor felajánlotta barátjának (egy férfinak), hogy kísérje el erre az útra. Racine is Molière-rel és Boileau-val együtt szerette volna magát a Szajnába vetni. De nekem, akármilyen szerencsétlenség is, nincs 5 ilyen barátom. Volt ugyan egy lány, aki velem együtt akart meghalni. Az évek múlásával szentimentális lettem, és mindenképpen úgy akarom csinálni, hogy ne okozzak felesleges szenvedést a feleségemnek. Eközben rájöttem, hogy egyedül, ugródeszka nélkül könnyebb öngyilkosnak lenni. Lehet, hogy van ebben valami kényelem is, az biztos, hogy szabadon dönthetek arról, mikor legyek öngyilkos.

Végül úgy terveztem el az egészet, hogy a családom ne vehesse észre öngyilkossági tervemet. Több hónapos előkészület után biztonságot nyertem. (Azért bocsátkozom bővebb részletekbe, mert nemcsak azoknak írok, akik jóindulatot tanúsítanak irányomban. Nem szeretnék okozója lenni annak, hogy bárkit is elítéljenek az öngyilkosságban való bűnrészesség törvénye alapján. [Milyen nevetséges az ítélezés! Ha szó szerint értelmeznénk a törvényt, a bűnözők száma óriásira növekedne. Abban az esetben, ha csak a gyógyszerészek, a fegyverárusok, a borotvapengét áruló kereskedők kijelentenék, hogy ők „nem tudnak semmiről”, akkor szavaik elkerülhetetlenül kétséget váltanának ki, mivel a külsejük mindenképpen elárulná szándékaikat a hozzájuk fordulók számára. De emellett maga a társadalom és annak törvényei is bűnrészesek az öngyilkosság elkövetésében. Végül az ehhez hasonló bűnözők többnyire jószívű emberek.] Józan hidegvérrel befejeztem az előkészületeket, már csak a halállal szórakozom. Amit most a szívemben érzek, az nagyon közel áll ahhoz, amit Mainländer írt le.

Mivel mi, emberek, állatok voltunk, állati módra félünk a haláltól. Az úgynevezett életerő valójában nem más, mint az állati erő másik megnevezése. Én is egy ilyen emberi állat vagyok. De ahogy az ember veszít az étvágyából, úgy fogy el állati ereje is. Most olyan világban élek, amely áttetsző, olyan, mint a jég ez a beteg idegzetű világ. Tegnap este egy prostituálttal arról beszélgettem, hogy mennyit keres(!), mély bánatot éreztem: mennyire szánandóak vagyunk mi, emberek, akik „azért élünk, hogy éljünk”. Biztos, hogy nem lennénk boldogok, de legalább nyugalmat szerezni magunknak, ha örök álmra hajtánánk fejünket. De előttem itt a kérdés, hogy mikor leszek képes elkövetni az öngyilkosságot? Csak a természet tűnik számomra egyre szebbnek. Te, aki imárod a természetet, bizonyára kineveted bennem azt az ellentmondást, hogy mégis meg akarom ölni magamat. De a természet gyönyörűsége szememben tükröződik majd vissza halálom óráján. Többet láttam,

többet szerettem és többet értettem meg, mint mások. A súlyos szenvedések között, azért több-kevesebb élvezet is jutott.

Nagyon kérlek, hogy a halálom után néhány évig ne publikálják ezt a levelet. Mintha valamilyen betegségben haltam volna meg és nem öngyilkosságot követtem volna el.

6

Utóirat. Empedoklész életrajzát olvastam, mikor azt éreztem, milyen régóta él bennünk az a vágy, hogy istenek szeretnének lenni. Ami ezt a levelet illeti, a lehető legtudatosabban kijelentem, hogy nem szeretnék istent csinálni magamból. Éppen ellenkezőleg, esendő ember vagyok. Talán emlékszel még, amikor húsz évvel ezelőtt a szent fügefa alatt az etnai Empedoklészről vitatkoztunk. Akkor még én is isten akartam lenni.

(1927. július – posztumusz kézirat)

(Fordította: Vihar Judit)

¹ 1 cubo = 3,306 m²

